

*Надюк Зіновій Олександрович,
д. держ. упр., професор кафедри державного управління,
ЛРІДУ НАДУ, м. Львів
ORCID 0000-0001-6408-888X*

УДК 351:614.2

doi:10.342/db.19.01.13

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Досліджено механізми державного управління інноваційним розвитком національної системи охорони здоров'я. Проаналізовано сучасний стан інноваційної діяльності у сфері охорони здоров'я в Україні. Визначено основні напрями забезпечення правового механізму державного управління інноваційним розвитком національної системи охорони здоров'я. На основі авторської класифікації інноваційної діяльності у сфері охорони здоров'я запропоновано можливі шляхи інноваційного розвитку цієї системи в Україні.

Ключові слова: державне управління охороною здоров'я; інноваційна діяльність; механізми державного управління; реформування; система охорони здоров'я; Україна.

Постановка проблеми. У сучасній світовій економіці інноваційні процеси відіграють істотну роль. Інтенсивний розвиток інноваційної сфери (науки, нових технологій, наукоємких галузей і компаній) нині забезпечує основу стійкого економічного росту. Це дає можливість стверджувати, що в світовому господарстві формується нова парадигма росту на основі використання знань та інновацій як найважливішого джерела економічних ресурсів [1, с. 59].

Сучасний соціально-економічний розвиток України показує, що інноваційний шлях розвитку – це шлях економічного зростання. Тільки інновації можуть йому сприяти. Особливо актуальна їх роль у сфері охорони здоров'я, де склалася несприятлива ситуація. Соціально-економічний розвиток країни багато в чому визначається інноваціями у соціальній сфері, які є основним інструментом підвищення якості життя населення. Смертність в Україні перевищує народжуваність, відбувається процес “омолоджування” хвороб і постаріння населення, зростає демографічне навантаження на працездатне населення. У зв'язку з цим основним завданням держави є підвищення рівня і якості життя людини. Ось чому назріла необхідність

активізації інноваційної діяльності і створення механізмів підтримки інновацій в охороні здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виходячи з актуальності наявних в Україні проблем, розв'язання яких потребує наукового забезпечення, найбільш пріоритетними напрямками державної підтримки відповідно до Постанови Верховної Ради України “Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України” від 13.07.1999 р. № 916-XIV мають стати: у сфері наукового розвитку – наукове забезпечення вирішення проблем здоров'я людини та екологічної безпеки; а у сфері технологічного розвитку – розроблення засобів збереження й захисту здоров'я людини, забезпечення населення медичною технікою, лікарськими препаратами, засобами профілактики й лікування, при цьому “...невід'ємною частиною державної інноваційної політики має стати створення умов для розширення сфери та масштабів попиту, пропозицій і розповсюдження науково-технічних знань в країні, комерційного впровадження науково-технічних розробок у виробництво” [6].

Загальні питання державного управління охороною здоров'я були предметом наукових досліджень таких українських учених: Н. Авраменко, В. Бакуменка, М. Білинської, Р. Богатирьової, Ю. Вороненка, І. Герича, З. Гладуна, Р. Грицко, Д. Джафарової, Є. Заремби, В. Загороднього, Д. Карамішева, В. Князевича, Б. Лемішка, В. Лехан, В. Москаленка, З. Надюка, О. Сердюка, І. Солоненка, Н. Солоненко, І. Хожило, Н. Ярош та ін.

Метою статті є узагальнення досліджень щодо механізмів державного регулювання інноваційним розвитком національної системи охорони здоров'я і розробка рекомендацій щодо їх удосконалення.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: 1) дослідити механізми державного управління інноваційним розвитком національної системи охорони здоров'я; 2) проаналізувати сучасний стан інноваційної діяльності у сфері охорони здоров'я в Україні; 3) визначити основні напрями забезпечення правового механізму державного управління

інноваційним розвитком національної системи охорони здоров'я; 3) розробити авторські рекомендації щодо удосконалення напрямів інноваційного розвитку цієї системи в Україні.

Виклад основного матеріалу. Розуміння важливості науково-технічного прогресу пояснює особливу увагу з боку держави до наукової сфери в усіх країнах. Це виражається у значних і різних по суті видах державної підтримки. Як елемент системи державного регулювання, інноваційна політика в охороні здоров'я повинна мати чітко визначені цілі державної політики; органи управління, які реалізують функції, котрі забезпечують досягнення сформульованих цілей; інформаційну систему, що формує інформаційний образ об'єкта регулювання, достатній для реалізації повноти функцій управління, інструменти регулювання й підтримки, за допомогою яких органи державного управління впливають на організації й середовище в межах виконання своїх функцій.

Ідеально, коли дія інструментів спрямована на подолання ключових проблем об'єкта регулювання. Проте в нинішніх соціально-економічних умовах вимагати повноти й завершеності від політики в будь-якій сфері не доводиться, оскільки в обстановці перманентної кризи стратегічні й поточні цілі держави перебувають у постійному протиріччі. У свою чергу, формування системи інструментів регулювання й підтримки інноваційної діяльності здійснюється шляхом створення відповідної нормативної й законодавчої бази, а також формування інфраструктури (включаючи органи державного управління), що реалізовує елементи державної політики у сфері підтримки інновацій.

Існує об'єктивна необхідність власне державної підтримки наукових досліджень і передових шляхів розвитку, оскільки приватнопідприємницький сектор має обмежені можливості фінансування, порівняно із загальнодержавним, і може забезпечити розвиток лише окремих проектів, насамперед тих, що пов'язані безпосередньо з підприємницькою діяльністю.

Правовою основою формування та реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності є Конституція України, закони України "Про наукову і

науково-технічну діяльність” [7], “Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України” [4], “Про інноваційну діяльність” [5], “Про наукову і науково-технічну експертизу” [8], “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки” [9], “Про спеціальний режим інвестиційної і інноваційної діяльності технологічних парків” [10], інші закони України, Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України та інші нормативно-правові акти.

Існує різна класифікація інноваційної діяльності. Так, Д. В. Карамішев розрізняє інноваційні процеси в медицині й інноваційні процеси в системі охорони здоров'я, розуміючи під першими – впровадження нових методів діагностики й лікування, нових лікарських форм і засобів, а під другими – впровадження нових форм функціонування системи охорони здоров'я, насамперед організаційних форм, управлінських, комунікаційних тощо. Зокрема, автор вважає прикладом інновації трансформацію позитивного зарубіжного досвіду до наших умов [2]. Використовуючи визначення інновацій, подане у Законі України “Про інноваційну діяльність” пропонуємо класифікувати інноваційну діяльність у системі охорони здоров'я за такими напрямками (рис. 1).

Відповідно до цього Закону інноваціями вважаються “...новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентноздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери” [5].

Державна підтримка інноваційної діяльності неефективна, якщо макроекономічне середовище в країні є несприятливе для розвитку і поширення інновацій. Основні причини низької ефективності державної політики в інноваційній сфері – це постійне невиконання нормативних актів щодо активізації науково-технічної та інноваційної діяльності. Це призводить до руйнування цілісності інноваційного процесу, що спричинює, перш за все, сповільнення механізму впровадження нововведень. Все це проявляється у

низькому або взагалі відсутньому економічному ефекті від вкладень у фундаментальні та прикладні дослідження.

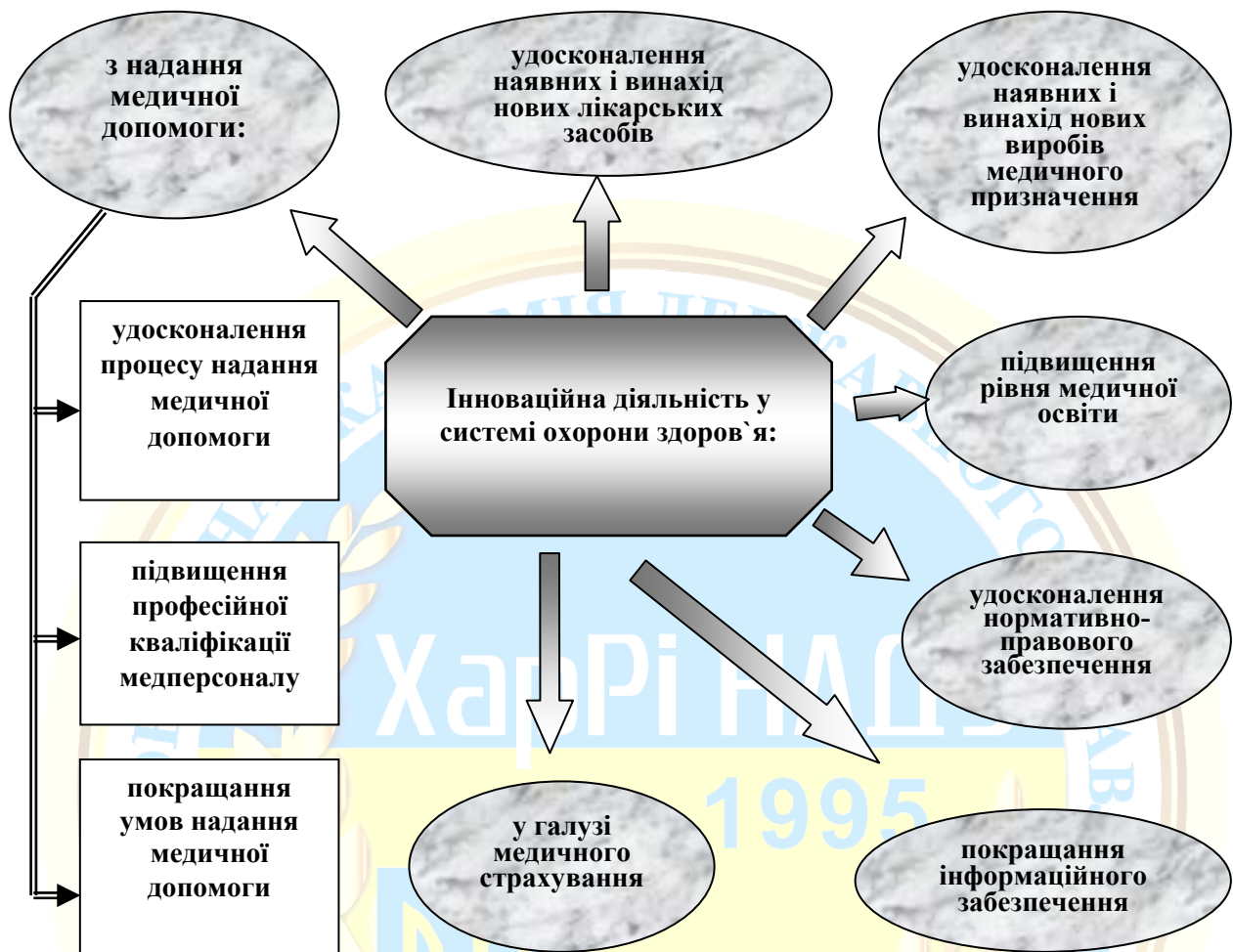

Рис. 1. Напрями інноваційної діяльності в системі охорони здоров'я (авторська схема на основі [3])

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Провівши аналіз нормативно-правової бази інноваційної політики держави, треба констатувати, що кількість документів з цієї тематики є достатньою, проте якість їх потребує покращання. Багато з них є неузгодженими між собою, поверховими, тобто такими, що визначають лише загальні положення без детальної їх конкретизації й не регламентують етапності й послідовності інноваційного процесу.

Аналіз прийнятих в Україні методів державного регулювання інноваційних процесів свідчить, що прямі методи здійснюються переважно в

двох формах: адміністративно-відомчій і програмно-цільовій. Адміністративно-відомча форма виявляється у прямому дотаційному фінансуванні, а програмно-цільова – через галузеві органи управління і здійснюється відповідно до спеціальних законів.

Дослідження сучасного стану проблеми дало змогу запропонувати авторську класифікацію інноваційної діяльності в системі охорони здоров'я України і запропонувати шляхи покращання цих процесів у деяких напрямках розвитку, зокрема для:

– забезпечення якості наукової продукції та інтеграції у міжнародний науково-медичний простір необхідно законодавчо закріпити нові критерії оцінки виконання наукових програм (експертиза із залученням міжнародних експертів, аналіз наукової продукції, аналіз цитованості, відповідність вимогам міжнародних стандартів);

– вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням населення України якісними медичними препаратами та виробами медичного призначення, здійснити низку заходів з оптимізації цього процесу;

– покращання інформаційного забезпечення системи охорони здоров'я запропоновано створення інформаційної системи “Консиліум”, яка дасть змогу у випадку необхідності, здійснити миттєвий консиліум з будь-якого клінічного випадку із залученням всіх необхідних спеціалістів для врятування життя пацієнта.

Наші подальші розвідки та публікації будуть присвячені економічному механізму та мотиваціям державного управління щодо підтримки інноваційного розвитку соціальної сфери України, у тому числі національної системи охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1. Державна політика та економіка охорони здоров'я : практикум / М. Білинська, В. Григорович, Л. Жаліло та ін. ; за заг. ред. І. Розпутенка, І. Солоненка. Київ : К.І.С., 2002. 216 с.

2. Карамішев Д. В., Дегтяр А. О. Державне регулювання інноваційних процесів у системі охорони здоров'я (організаційно-економічні аспекти). *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2005. № 2. С. 78–84.

3. Надюк З. О. Механізми державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в системі охорони здоров'я України. *Актуальні проблеми управління* : монографія : у 2 т. / В. Огаренко, В. Коріньєв, К. Райхель, О. Гугнін, М. Іванов та ін. ; за наук. ред. д.держ.упр., проф. В. Огаренка. Запоріжжя : КПУ, 2008. Т. 1. С. 293–321.

4. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 25. Ст. 195.

5. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 36. Ст. 266.

6. Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України : Постанова Верховної Ради України від 13.07.1999 р. № 916-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 37. Ст. 336.

7. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 25.

8. Про наукову і науково-технічну експертизу : Закон України від 10.02.1995 р. № 51/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 9. Ст. 56.

9. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 16.01.2003 р. № 433-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 13. Ст. 93.

10. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 40. Ст. 363.

References

1. Derzhavna polityka ta ekonomika okhorony zdorov'ia: praktykum [Public Policy and Health Economics. M. Bilyns'ka, V. Hryhorovych, L. Zhalilo et al. I. Rozputenko, I. Solonenko (Eds.). (2002). Kyiv: K.I.S. [in Ukrainian].

2. Karamyshev, D.V., Diehtiar, A.O. (2005). Derzhavne rehuliuвання innovatsijnykh protsesiv u systemi okhorony zdorov'ia (orhanizatsijno-ekonomichni aspekty) [State regulation of innovative processes in the health care system (organizational and economic aspects)]. *Derzhava ta rehiony. Serija: Derzhavne upravlinnia*, 2, 78–84 [in Ukrainian].

3. Nadiuk, Z.O. (2008). Mekhanizmy derzhavnoho rehuliuвання innovatsijno-investytsijnoi diial'nosti v systemi okhorony zdorov'ia Ukrainy [Mechanisms of state regulation of innovation and investment activity in the health care system of Ukraine]. *Aktual'ni problemy upravlinnia*. (Vols. 1–2); Vol. 1. V. Oharenko (Ed.). Zaporizhzhia: KPU, 293-321 [in Ukrainian].

4. Pro derzhavne prohnozuvannya ta rozroblennia prohram ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Ukrainy [On state forecasting and development of programs of economic and social development of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 23.03.2000 r. № 1602-III. (2000). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 25, art. 1955.

5. Pro innovatsijnu diialnist [On innovation activity]: Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 r. № 40-IV. (2002). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 36, art. 266.

6. Pro Kontseptsiuu naukovo-tekhnologichnoho ta innovatsijnoho rozvytku Ukrainy [On the Concept of Scientific, Technological and Innovative Development of Ukraine]: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 13.07.1999 r. № 916-XIV. (1999). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 37, art. 336.

7. Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diial'nist' [On scientific and scientific-technical activity]: Zakon Ukrainy vid 26.11.2015 r. № 848-VIII (2016). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 3, p. 5, art. 25.

8. Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu ekspertyzu [On scientific and scientific-technical expertise]: Zakon Ukrainy vid 10.02.1995 r. № 51/95-VR. (1995). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 9, art. 56.

9. Pro priorytetni napriamy innovatsijnoi diial'nosti v Ukraini [On Priority Areas of Innovation in Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 433-IV. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 13, art. 93.

10. Pro spetsial'nyj rezhym innovatsijnoi diial'nosti tekhnolohichnykh parkiv [On the special regime of innovation activity of technological parks]: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 r. № 991-XIV. (1999). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 40, art. 363.

Nadyuk Z. O.,

*Doctor of Public Administration, Professor of Public Administration Department,
LRI NAPA, Lviv
ORCID 0000-0001-6408-888X*

Public administration of innovative development of the national health care system

Socio-economic development of the country has been determined by innovations in the social sphere, which are the main tool for improving the quality of life of the population. Innovation policy in public health, as an element of the state regulation system, should have clearly defined goals of state policy; authorities that implement functions that ensure the achievement of the stated goals; information system forming the information image of the regulatory object, sufficient for the implementation of the completeness of management functions, the tools of regulation and support, through which the public administration affects the organization and the environment within the scope of its functions.

State support for innovation activity is ineffective if the macroeconomic environment in the country is unfavorable for the development and spread of innovation. The main reasons for the low efficiency of the public policy in the innovation sphere are the constant non-implementation of normative acts on the activation of scientific and innovation activities. This leads to the destruction of the integrity of the innovation process, which, above all, causes a slowdown in the mechanism for introducing innovations. All this manifests itself in a low or even no economic effect from investing in fundamental and applied research.

After analyzing the regulatory framework of the public's innovation policy, it should be noted that the number of documents on this subject is sufficient, but their quality needs improvement. Many of them are not coordinated with each other, superficial, that is, those that determine only general provisions without detailed specification and do not regulate the stage and sequence of the innovation process.

Analysis of the accepted methods of state regulation of innovation processes in Ukraine shows that direct methods are carried out mainly in two forms: administrative-departmental and program-targeted. The administrative-departmental form is manifested in direct subsidy financing, and program-targeted – through sectoral management bodies and carried out in accordance with special laws.

The research of the current state of the problem has made it possible to suggest an author's classification of innovation activity in the health care system of Ukraine in the following directions: innovative activity on provision of medical aid (improvement of the process of provision of medical care, improvement of professional qualifications of medical staff, improvement of medical care provision conditions); on the improvement of existing and the invention of new drugs; on improvement of existing and invention of new medical products; on increasing the level of medical education; on improvement of regulatory and legal support; on improving information security; in the field of health insurance.

The possible ways of improvement of these processes in some abovementioned directions of development are offered. Our further intelligence and publications will be devoted to the economic mechanism and motivations of public administration to support the innovative development of the social sphere of Ukraine, including the national health system.

Key words: public administration in health care; innovation activity; mechanism of public administration; reforming, health care system; Ukraine.

Надійшла до редколегії 14.12.2018 р.